

ДЕЯКІ ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ЗАПОБІГАННЯ КРИМІНАЛЬНИМ ПРАВОПОРУШЕННЯМ, ЩО ВЧИНЯЮТЬСЯ В МІСЦЯХ НЕСВОБОДИ В УКРАЇНІ

Колодчин Д. В.

кандидат юридичних наук,

доцент кафедри правоохоронної та антикорупційної діяльності

ПраТ «ВНЗ «Міжрегіональна Академія управління персоналом»

м. Київ, Україна

Важливе місце у системі запобігання кримінальним правопорушенням, що вчиняються в місцях несвободи в Україні посідають заходи, які за своїм змістом забезпечують дотримання у місцях несвободи прав і свобод засуджених їх особисту безпеку, позитивно впливають на виправлення і ресоціалізацію засуджених.

До речі, проблема запобігання кримінальним правопорушенням в місцях несвободи в кримінологічній науці не піддавалась глибокій системній розробці. Навіть у спеціальних дослідженнях зарубіжних і вітчизняних вчених дана проблема майже не порушувалась, а коли порушувалася по поверхово. Тому проблема запобігання кримінальним правопорушенням в місцях несвободи на рівні відбування покарання має здійснюватися системно.

Варто зазначити, що за визначенням зарубіжного вченого І.Н. Бобкова запобігання взагалі, має розглядатися, як виявлення та ліквідації, блокування, нейтралізації детермінант цієї злочинності – це головна особливість спеціально-кримінологічного запобігання [1, с. 157]. Більше того, запобігання взагалі у кримінології вчені розуміють як реалізацію заходів, що безпосередньо спрямовані на усунення, послаблення, нейтралізацію криміногенних чинників соціального середовища та на осіб, які можуть вчинити кримінальне правопорушення.

Проведені дослідження у сфері пенітенціарної злочинності показують, що найбільш ефективними та цілеспрямованими у контексті досліджуваної проблематики є заходи спеціально-кримінологічного запобіжного характеру в запобіганні кримінальним правопорушенням в місцях несвободи.

Серед таких заходів ми виділяємо заходи оперативно-розшукової діяльності, яка відіграла одну з надважливих задач пенітенціарної злочинності в місцях несвободи. Важливо також зазначити, що персонал місць несвободи також підтримує роль оперативно-розшукової діяльності.

В кримінології під запобіганням розуміють сукупність заходів боротьби із злочинністю, змістом яких є різноманітна робота державних органів, громадських організацій, соціальних груп і громадян,

спрямована на усунення причин та умов, що породжують і сприяють злочинності, а також недопущення вчинення злочинів на різних стадіях злочинної поведінки [2, с. 144].

До речі, академік А. П. Закалюк, на відміну від інших різновидів зазначав, що заходи запобігання злочинності чинять вплив: 1) не тільки після вчинення злочину, але частіше до нього; 2) у сфері, яка лише частково регулюється правом; 3) засобами, що мають виключно цільове запобіжне значення; 4) інколи паралельно з іншими засобами запобігання злочинності, але частіше після них. Водночас, як зазначає вчений, такі заходи становлять окремий різновид щодо запобігання злочинності – суто кримінологічний, їх так і називають – спеціально-кримінологічні [3, с. 328-329].

З огляду на вищевикладене запобігання кримінальним правопорушенням в місцях несвободи наковці пропонують розуміти такий вид практики, що здійснюється на концептуальній науковій основі, спрямованої на недопущення антигромадських проявів у місцях позбавлення волі, де запобігання виступає як певна сукупність ідей, концепцій, наукових гіпотез, проєктів, практичних рішень, метою яких є забезпечення відповідної діяльності держави і суспільства [4, с. 259].

До речі, вітчизняний вчений О. Г. Колба розглядаючи запобігання злочинам в СІЗО та УВП дійшов висновку, що воно може бути визнане найбільш діючим способом боротьби зі злочинністю в місцях позбавлення волі, оскільки: а) забезпечить виявлення та усунення її коріння, витоків та запобігатиме можливості вчинити злочин в умовах ізоляції; б) впливатиме на криміногенні фактори, коли вони ще не набрали сили і легше піддаються усуненню; в) дозволить, використовуючи різноманітні засоби, запобігати злочинам на стадії готування; г) перешкоджатиме настанню суспільно небезпечних та інших шкідливих наслідків; г) вирішуватиме завдання боротьби зі злочинністю найбільш гуманними засобами (виключають застосування кримінального покарання) [4, с. 260].

Зокрема, нерідко на практиці виникає питання, з яких підстав засуджені віднесені до категорії «схильних до втеч», «схильних до вживання наркотичних речовин і спиртних напоїв», «схильних до розповсюдження заборонених предметів» тощо, мова про які ведеться в офіційних звітах ДКВС України, на жаль, на рівні законодавчих актів вказана діяльність не врегульована. Отож, виявлення та постановка на профілактичний облік засуджених, які схильні до вчинення нового кримінального правопорушення або мають намір його вчинити, здійснюється персоналом оперативного підрозділу місць несвободи шляхом поглибленого вивчення матеріалів особових справ засуджених, перевірки відомостей щодо їх поведінки в ізоляторах тимчасового тримання.

У той самий час, до найбільш ефективних та дійових заходів запобігання кримінальним правопорушення в місцях несвободи, варто віднести:

1) реалізація отриманих у ході проведення ОРД та негласних слідчих (розшукових) дій результатів з означених питань (ст. ст. 256, 257 КПК України);

2) реалізація у цьому напрямі спеціальних режимних операцій (ст. 102 КВК) шляхом проведення позапланових та раптових обшуків приміщень та територій УВП і СІЗО, а також засуджених та їхніх речей і одягу;

3) реалізація цих заходів щодо конкретних об'єктів профілактичного обліку з метою затримання їх по «гарячих слідах» (безпосередньо під час чи відразу після вчинення дій, спрямованих на доставку, придбання, зберігання та збут заборонених предметів).

Література:

1. Бобкова И. Н. Проблемы борьбы с преступностью в сфере экономики : учеб. пособие / Бобкова И. Н, Гвоздев А. И. – Минск, 1991. – 157 с.

2. Кримінологія : підручник / В. В. Голіна, Б. М. Головкін, М. Ю. Валуйська та ін., за ред. В. В. Голіни та Б. М. Головкіна. Харків : Право, 2014. 440 с.

3. Закалок А. П. Курс сучасної української кримінології : теорія і практика : У 3 кн. Київ : Видавничий Дім «Ін Юре», 2007. Кн. 1 : *Теоретичні засади та історія української кримінологічної науки*. 424 с.

4. Кримінологічні засади запобігання злочинам в установах виконання покарань України (пенітенціарна кримінологія) : посіб. / за ред. О. М. Джужі. Київ : НАВС, 2013. 620 с.

ОЗНАКИ ОСОБИ, ЯКА ВЧИНЯЄ В МІСЦЯХ НЕСВОБОДИ КРИМІНАЛЬНЕ ПРАВОПОРУШЕННЯ

Колодчина А. Л.

кандидат юридичних наук,

доцент кафедри правоохоронної та антикорупційної діяльності

ПраТ «ВНЗ «Міжрегіональна Академія управління персоналом»

м. Київ, Україна

Проблема вивчення ознак особи, що вчиняє в місцях несвободи кримінальне правопорушення, обумовлюється зміною історичних реалій розвитку України, як соціально правової держави, динамічністю роз-